

СТАНОВИЩЕ

от проф. днк Мария Антонова Шнитер

ФИФ – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки професионално
направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Етнология)

Автор: докторант Васил Николов Караджов

(акад. дл., н.ст., име, презиме, фамилия – висше училище или научна организация)

Тема: Устни наративи на града – конструиране на образи

Научни ръководители: проф. дсн Ивайло Дичев, проф. днк Мария Шнитер

С ректорска заповед РД-21-2279/29.11.2023 г. съм назначена за член на научното жури по гореописаната процедура. В установения от закона срок докторант Васил Караджов е представил изискуемия комплект документи, а в проведеното първо заседание на НЖ беше взето решение да изготвя становище относно дисертационния труд.

1. Общо представяне на кандидата и процедурата

Васил Караджов извървя дълъг и нелек път до написването на своя дисертационен труд. Опитът му да съчетае базисната си (нехумантарна) подготовка с академичните изисквания към доктора по етнология беше донякъде улеснен от получената магистърска степен по „Културен туризъм и културно проектиране“, както и от разнообразния опит, натрупан в работата му като музеен уредник в няколко различни музейни експозиции и като екскурзовод, от включването му в националната научна програма „Културно-историческо наследство, национална памет и обществено развитие“ и от работата му в Института по балканистика с Център по тракология към БАН. Може да се каже, че този дълъг и лъкатушен път допринесе за постепенното съзряване на младия учен до момента, когато вече може да представи резултатите от своите научни търсения.

2. Актуалност на тематиката

Избраната дисертационна тема е опит да се съчетаят различни подходи към изследването на един отдавна познат и централен за етнологията феномен: разказването. Да се опише наративът през призмата на конструирането на градските образи е сложна и предизвикателна задача, изискваща компетентност в няколко проблемни области. Прилагането на теоретичния модел върху „до болка познат“ терен като град Пловдив само на пръв поглед улеснява тази задача – всъщност, намирането на подходящ баланс между различните теоретични парадигми и пресечната точка между тях и теренния материал изисква майсторство, каквото обикновено не очакваме от начинаещите. Още тук ще кажа, че представеният за обсъждане труд дава сериозни заявки за успех в това начинание.

3. Познаване на проблема

Докторантът демонстрира различна степен на усвояване на многобройните информационни сегменти, изграждащи дисертацията му. Докато неговият талант и интуиция на теренист изглеждат несъмнени, справянето му с теоретичните предизвикателства изглежда е могло да бъде по-резултатно; а някои очевидни пропуски в осмислянето на материала и анализа могат да се обяснят единствено с недостига на време. Независимо от това, пред нас е един оригинален труд, който демонстрира самостоятелност както по отношение на избрания научен подход, така и по отношение на постигнатите резултати.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията се състои от увод, три глави и заключение, библиография, включваща 162 източника на кирилица, 43 на латиница и 45 интернет източника. Част от споменатите в текста публикации липсват в окончателния списък на цитираната литература. Държа още тук да обърна внимание на приложенията, които предлагат необходимия по-широк фактологичен и културологичен контекст за интерпретация на теренния материал и са самостоятелна приносна част на работата. Бих препоръчала при бъдеща доработка с цел публикуване второто приложение да намери място в основния текст, а самите теренни записи да бъдат депозираны в архива на Катедра Етнология.

Уводът задава формалните рамки на дисертационния труд, като заявява поставените цел и задачи, аргументира методите и хронологичния диапазон. Описани са перипетиите на

проведеното теренно проучване (преди и след пандемията от Корона вирус) и се аргументира накратко структурата на текста.

Първата глава, откровено озаглавена „Теоретична рамка на изследването“, си поставя за цел да дефинира основните понятия в дисертационния труд – „наратив“ и „образ“, проследявайки нашироко научната традиция в разнообразни изследователски полета – „етнология, лингвистика, литературознание, фолклористика, семиотика, наратология, психология, педагогика, социология, антропология, културология и не на последно място от философията“ (с. 18). Веднага ще кажа, че със своите 54 страници тя допринася по-скоро за теоретичната ориентация на автора, отколкото за логичното теоретично осмисляне на терена. В тази част е налице известно дебалансиране (подробният обзор на наратологията от Аристотел през Кант до днес би могъл да се сбие, за сметка на по-широко разпластяване на българския изследователски контекст). Все пак държа да отбележа оригиналността на предложението „Пловдивски градски наративен модел“ (с. 69), който ще послужи за реална теоретична рамка при представянето на терена в следващите глави.

Втората глава ни запознава с „Пространствено конструираните образи на града“. Със своите 100 страници тази част въвежда читателя в образния свят на града. Тя е оригинално организирана на принципа на постепенното „разширяване на обектива“ – като се започва от гледките през прозореца, преминавайки през улицата, квартала, та до птичия поглед и гледката от тепетата. В тази част градските наративи, събрани на терена, оживяват, и авторът дава думата на разказвачите. Чудесните локални и лични истории безспорно заслужават и биха могли да имат по-задълбочен анализ, ако В. Караджов беше успял да приложи по-умело предварително заявените теоретични подходи към материала. Така описаните градски феномени биха получили своето естествено осмисляне.

За мен несъмнено най-сериозна претенция за принос представлява **третата глава**. В нея под заглавието „Темпорално конструирани образи на града“ са представени образите на Пловдив от различни времеви перспективи – детството, трудовият живот, свободното време и т.н. Ценният теренен материал в този случай е свидетелство за усета и точния поглед на докт. Караджов към значимите детайли, изплитащи индивидуалната човешка траектория в градската среда. При един по-задълбочен анализ така събраните данни биха могли да оформят самостоятелно изследване. За съжаление именно тук на много места са пропуснати възможности за теоретично осмисляне на разказите, което би повишило научната стойност на дисертационния труд. Просто

не е приемливо публицистично-вестникарският стил да измества академичното вглеждане в интересните градски наративи; пространните цитати от интервютата буквално приканват към анализ. Да се надяваме, че в една бъдеща преработена версия на труда тези дефицити ще бъдат преодоленни.

В **Заключението** е направен опит да се свържат нишките на това толкова разнопосочно и богато на заявени възможности изследване в едно цяло. Дефинирани са „устният наратив“ и „образът на града“ (стр. 285) и е потърсена пресечната точка между гледаното и наблюдателя, между разказваното и разказвача, обхванати във времевите пластове на миналото и настоящето. Заявено е постигането на поставените изследователски задачи, за да се стигне до извода, че „индивидуалното наративно участие на обитателите на града създава градски наративен модел, които от своя страна конструира система от градски образи, в зависимост от градското пространство и от времето, прекарано в него.“ (с. 286) Разбира се, при извършването на необходимата доработка, този извод би могъл да бъде по-убедително аргументиран.

5. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторант В. Караджов е представил четири публикации в реферирани академични издания и три участия в научни форуми (два от тях международни), с което отговаря както на „Специфичните изисквания на ФИФ“ за научно израстване, така и на Националните научни стандарти. Бих препоръчала в бъдеще той да насочи публикационната си активност в издания с по-висок академичен ранг.

6. Автореферат

Авторефератът отговаря на формалните и съдържателни изисквания и съответства на текста на дисертацията. Не бих се съгласила с първия от заявените научни приноси (за очертаното „ново изследователско поле“).

7. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Представеният за обсъждане дисертационен труд свидетелства за сериозно и отговорно извършено теренно проучване и интересни резултати. Пред нас е млад изследовател с усет към заобикалящия го свят и готовност да приложи към него нестандартен научен подход. Разнообразните несъвършенства на текста, някои от които вече отбелязах, са сравнително

лесно отстраними. След необходимата преработка дисертацията би могла да представлява интересно четиво не само за тесните специалисти.

Дисертационният труд на докт. В. Караджов „Устни наративи на града – конструиране на образи“ представлява *оригинален научен текст и съответства както на формалните, така и на съдържателните критерии за придобиване на ОНС „доктор“* съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Затова *давам своята положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди* на Васил Николов Караджов на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата (Етнология).

16.12. 2023 г.

Пловдив

(проф. днк Мария Шнитер)